

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук

**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСАХ
УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОГО

КРУГЛОГО СТОЛУ

21 листопада 2019 року

ВІННИЦЯ 2019

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

**ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР – академік Національної академії медичних наук України,
ректор Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Мороз Василь Максимович**

**ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА – проректор з наукової роботи
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук професор, професор кафедри нормальної фізіології
Власенко Олег Володимирович,**

**професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор Вергелес Костянтин Миколайович**

Редакційна колегія:

Черкасов Святослав Васильович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Харьковщенко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Васильєва Ірина Василівна доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини національного медичного університету ім. О.О. Богомольця

Ратніков Володимир Сазонович доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Вінницького національного технічного університету

Попов Володимир Юрійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Донецького національного університету ім. В.Стуса

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України Матеріали доповідей та виступів всеукраїнського круглого столу 21 листопада 2019 року Вінниця 2019. ТОВ «Друк плюс» . – 264 с.

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників всеукраїнського круглого столу «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України**», який відбувся в Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 21 листопада 2019 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та усім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори круглого столу та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол № 5 від 26. грудня 2019р.)

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

Власенко О.В.

проректор з наукової роботи

д.мед.н., професор, професор кафедри нормальної фізіології

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

м. Вінниця, Україна

Вергелес К.М.,

д.філос.н., професор кафедри філософії та суспільних наук

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

м. Вінниця, Україна

Драчук О.П.,

зав. аспірантури і докторантури, к.мед.н., доц. кафедри фармакології

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

м. Вінниця, Україна

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКИЙ І ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД

Інтеграційні трансформації сучасного глобалізованого світу породжують і не менш складні глобальні проблеми. У системі освіти такими проблемами стали сутність, якість, ефективність та суспільна значимість освіти, а також відповідальність, порядність та академічна доброчесність всіх учасників освітнього процесу [1].

У такому змінному і проблемному світі одним із завдань української держави у сфері освіти та науки є забезпечення й удосконалення політико-економічних, морально-правових та ідеологічних засад і механізмів реалізації конституційного права громадян на рівний доступ до якісної освіти, сучасних досягнень вітчизняної і світової науки й науково-технічного прогресу. Виконання такого завдання є можливим за умови ефективного та доцільного використання всіх елементів системи забезпечення якості освіти, зокрема - гарантування всіма учасниками навчального процесу постійного та послідовного її зростання, а також формування довіри суспільства до освітньої

системи, навчальних закладів та органів управління освітою. Сприяти розв'язанню цього завдання й покликаний Закон України «Про освіту», який прийнятий 05.09.2017р. і набрав чинності 28.09.2017 року.

Викладені в Законі положення в повній мірі регламентують весь процес освітньої діяльності в Україні. Тому їх виконання має забезпечити підвищення якості та ефективності освітянської сфери, а оскільки, як зазначається в законі, «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями й культурою», то й прискорений розвиток держави і зростання життєвого рівня її громадян [2].

Процес реформування освіти, як різнокомпонентного явища, прийняття оновленого законодавства, норми якого забезпечують належне функціонування освіти, державне сприяння навчальним закладам та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості і ефективності освіти вимагають і всезростаючої професійної та моральної відповідальності як здобувачів освіти, так і педагогічних та науково-педагогічних працівників. Основою такої морально-професійної відповідальності і є порядність та академічна доброчесність як істотних чинників системи забезпечення якості освіти.

Закон України «Про освіту» вперше на нормативно-правовому рівні формулює та легітимізує дефініцію поняття «академічна доброчесність». Згідно статті 42 Закону: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2]. Як зазначають деякі вітчизняні дослідники, основу визначення цього поняття складає сукупність таких фундаментальних чеснот як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та мужність.

Окрім дефініції поняття «академічна доброчесність», стаття 42 Закону чітко визначає також дії учасників освітнього процесу, котрі спрямовані або на дотримання академічної доброчесності, або її порушення. Нормами дотримання науково-педагогічними працівниками академічної доброчесності є: «посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну науково-педагогічну діяльність; контроль за дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання всіх видів навчальних завдань; посилання на використані джерела інформації; надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, застосовані методики дослідження. Діями, що порушують академічну доброчесність, визнано: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання»[2]. У законі також чітко прописані види відповідальності за порушення академічної доброчесності та порядок виявлення і встановлення фактів порушення останньої.

Прийнятий закон став дієвим чинником мобілізації зусиль соціуму на поліпшення освітньої сфери в Україні, зростання її якості, соціальної ефективності та суспільної довіри. У процес реформування системи освіти та боротьбу за порядність і академічну доброчесність нині включились фактично всі дієві учасники освітянського процесу від університетів до шкіл, від учнів і студентів до професорів та академіків тощо. В Україні вже почали діяти і ефективно використовуються електронні системи пошуку текстового плагіату, вільний всеукраїнський репозитарій та репозитарії вузів, впроваджуються методики роботи з електронними носіями інформації, розробляються програми забезпечення перевірки якості підготовки фахівців та якості результатів наукових досліджень тощо.

Наш університет теж активно включився в цей процес. Перш за все відносини у цій сфері унормовані підзаконними актами, положеннями і наказами, якими керуються учасники освітнього і наукового процесів: «Положення про інтелектуальну власність», наказ ректора ВНМУ ім. М.І. Пирогова про координаційну комісію у сфері інтелектуальної власності та академічного плагіату. Університетом запроваджена обов'язкова перевірка творів викладачів, науковців та студентів перед опублікуванням, використовуються дві програми (Strikeplagiarism.com та Unicheck), рекомендовані МОН України і забезпечено доступ кафедр, редакцій журналів, спеціалізованих вчених рад, студентського наукового товариства до здійснення авторської перевірки текстів. На базі бібліотеки університету створено відділ з навчання викладачів вмінню розміщувати наукові тексти у вільному всеукраїнському репозитарії. Розроблено та впроваджено в навчальний процес курс для аспірантів та молодих науковців «Наукометричні бази даних та публікаційна активність» спрямованих на формування вмінь та навичок правильного використання цитат і авторських текстів, упорядкування використаної літератури, правил перевірки на плагіат та оформлення документів тощо. Актуальним залишається питання про впровадження в освітній процес студентів навчального факультативного курсу «Академічна доброчесність».

Звичайно існуючих засобів та механізмів боротьби за якість освіти й академічну доброчесність є недостатньою. Тому для прискорення процесу трансформації української освіти, зростання її якості та ефективності, боротьбі з непорядністю й доброчесністю в освіті варто опиратися не лише на здобутий власний досвід, але й звернутися до досвіду міжнародної спільноти, зокрема найближчих сусідів, приміром, Польщі.

Позаяк недоброчесність є явищем не тільки українським, а й міжнародним, то вона притаманна не лише європейській спільноті, а й решті країн світу. Наприклад, вседоступність інформації через Інтернет з одного боку спрощує і полегшує роботу науковців, а з іншого – спокушає до порушень норм

та правил академічного морального кодексу. Не винятком в цьому є й Польща. Але на відміну від України, Польща розпочала реформу освіти значно раніше. Ще в далекому 1991 у Польщі прийнято Закон про освіту, який став політико-правовою основою розбудови новітньої освітньої системи країни [3]. У грудні 2016 та вересні 2017 були внесені зміни та поправки до основного закону про освіту, а останні - 19 січня 2019 року в так назване «Право освітнє» [4]. Польське законодавство в освітньо-науковій сфері теж не стоїть на місці і невпинно та впевнено рухається вперед. Новий закон, також відомий як Конституція науки («Konstytucja dla Nauki») чи Закон 2.0, який набув чинності 1 жовтня 2018 року також регулює питання доброчесності [5]. Крім того з 2019 року в Польщі діє Єдина система боротьби з антиплагіатом (JSA), яка надається безкоштовно всім університетам [6].

Значно раніше України, Польща розпочала й боротьбу з академічною недоброчесністю. Вже в 1994 році було прийнято «Акт про авторські та суміжні права» (Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych), а в подальшому - поправки до нього. Цей акт заклав політико-правові підвалини боротьби з таким різновидом академічної недоброчесності як «плагіат». У 2007 році Польщею прийнято програму обміну базами даних університетів для перевірки дипломних робіт через Plagiat.pl. Завдяки цій програмі здійснюється перевірка дипломних робіт через базу даних інших університетів на взаємній основі. Так була сформована перша позадовідкова база в Інтернеті. З 2008 року, завдяки партнерству між РАС та Plagiat.pl, Комітет з акредитації Польщі здійснює свою місію шляхом проведення обов'язкових програмних оцінок якості освіти та надання висновків щодо заяв на дозвіл отримання випускних програм, поданих ЗВО. У 2018 році у Польщі були прийняті законопроекти, які регламентують роботу вищої школи та видання монографій, що сприяло зростанню якості та ефективності роботи університетів, а також механізмів контролю за науковою добропорядністю та запобігання академічної недоброчесності.

Одним із ефективних засобів боротьби з академічною недоброчесністю в польській освіті стало запровадження в навчальний процес ЗВО

спеціалізованих курсів, метою яких є навчання студентів основним правилам та нормам написання наукових статей, вибору та формулювання теми, визначення об'єкта, предмета та мети дослідження, а також порядку оформлення використаної та цитованої наукової літератури. Вся польська освіта побудована на відкритості та доступності, завдяки створенню репозитаріїв, через які здійснюється обмін науковою інформацією.

У 2018 році між Польщею та Україною підписано двосторонню угоду про співпрацю у антиплагіатній роботі, що поклало початок плідній співпраці у цій сфері. Здобутий за останні роки власний досвід боротьби за академічну доброчесність у поєднанні з досвідом Польщі, на нашу думку, сприятиме зростанню довіри та авторитету до української освіти і науки не лише в середині країни, а й за її межами. Це дозволить Україні і її освіті як найшвидше приєднатися і зрештою влитися в єдиний європейський і світовий процес розвитку культури, освіти і науки та стати в один ряд з найрозвинутішими країнами світу.

Література

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод.фонд.дослідж.освіт. Політики»; за заг.ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова – Київ: Таксон, 2016. – 234с.
2. Про освіту: Закон України від 15.09.2017р. № 2145-VIII. URL: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>(переглянуто 19.12.2019).
3. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.prawo.vulcan.edu.pl/przegdok.asp?qdatprz=akt&qplikid=1> (переглянуто 19.12.2019).
4. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.prawo.vulcan.edu.pl/przegdok.asp?qdatprz=akt&qplikid=4186> (переглянуто 19.12.2019).

5. Konstytucja dla nauki [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://konstytucjadlanauki.gov.pl/podsumowanie-zmian> (переглянуто 19.12.2019).
6. Prace podyplomowe nie będą odpowiednio kontrolowane / autor: Paulina Szewioła [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://serwisy.gazetaprawna.pl/edukacja/artykuly/1419126,prace-podyplomowe-jednolity-system-antyplagiatowy.html> (переглянуто 19.12.2019).

Беднарчик Т.Р., к.філос.н.,
доцент кафедри філософії та суспільних наук
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЙНІ ПОГЛЯДИ ПЛУТАРХА

Местрій Плутарх (46 – 127 нашої ери) в наш час насамперед відомий як історик, автор «Порівняльних життєписів». Проте знайомство із його творчістю відкриває інші теми, які цікавили мислителя і знайшли відображення у його творчості. В своїх працях Плутарх постає як філософ, освічений віруючий, містик та мораліст. Історичні події цікаві йому як прояв закономірностей життя, де одночасно діють закони природи, воля людини, провидіння і випадок. Еллін, уродженець м. Херонеї у Беотії, він жив за часів політичного панування Риму. Праці Плутарха об'єднані у декілька збірок. «Порівняльні життєписи» є монументальним твором, який містить двадцять дві пари біографій із аналітичною частиною – підсумковим зіставленням. Один діяч представляє грецьку цивілізацію, а інший – римську. Пари підібрані за певною схожістю життєвих подій та досягнень героїв [4]. Окремо Плутарх описав життя ще чотирьох діячів, але без пари. Він був і залишається відомим істориком, не менш популярним, ніж Геродот. Проте значну спадщину серед його праць складають роботи філософського та релігійного змісту.